

«Рейтингтік қызмет туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша ескертулер мен ұсыныстар

Ұсынылған «Рейтингтік қызмет туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы (бұдан әрі – Заң жобасы) Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 26 қыркүйектегі № 1021 Жарлығымен бекітілген Қаржы секторын дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарының 6-бағытының 2-міндетінің б) тармақшасын, атап айтқанда «жергілікті рейтингтік агенттіктерді, оның ішінде АХҚО-да құру үшін тиісті жағдайларды енгізу және оларды реттеу мен қадағалаудың оңтайлы режимді айқындау» және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2024 жылғы 27 желтоқсандағы № 1132 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үкіметінің заң жобалау жұмыстарының 2025 жылға арналған жоспарының 17-1-тармағымен орындау шегінде әзірленді. Заң жобасы кредиттік рейтингтік агенттіктердің қызметін реттейтін дербес және кешенді құқықтық базаны қалыптастыруға, сондай-ақ Қазақстан Республикасының қаржы нарығындағы рейтингтік қызмет нәтижелерінің ашықтығын, тәуелсіздігі мен сенімін арттыруға бағытталған.

Рейтингтік қызмет заңының жобасымен мемлекеттік реттеудің, бақылау мен қадағалаудың дербес объектісі ретінде бекітіледі, кредиттік рейтингтік агенттіктерді енгізу есебінен уәкілетті органның қадағалау өкілеттіктері саласындағы қаржы нарығы субъектілерінің шеңбері кеңейтіледі. Бұл қолданыстағы реттеуші олқылықты жоюға және қызметі инвестициялық және басқару шешімдерін қабылдауға айтарлықтай әсер ететін қаржы нарығына қатысушыларға қойылатын талаптардың салыстырмалы деңгейін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Уәкілетті органның рейтингтік қызметті жүзеге асырудың шарттары мен тәртібін айқындау, сондай-ақ халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді тану бойынша құзыретін белгілеуді оң бағалау қажет. Осы ережелер рейтингтік агенттіктерді олардың іскерлік беделін, халықаралық стандарттар мен ұлттық заңнама талаптарына сәйкестігін ескерумен, Қазақстан Республикасының нарығына жіберудің құқықтық тетіктерін жасайды, бұл рейтингтерді пайдаланушылардың мүдделерін қорғауға және реттеушілік тәуекелдерді төмендетуге ықпал етеді.

Заң жобасының маңызды аспектісі корпоративтік басқару сапасын, қабылданатын шешімдердің кәсіби деңгейін және лауазымды тұлғалардың жауапкершілігін арттыруға бағытталған қазақстандық рейтингтік агенттіктердің басшы қызметкерлеріне қойылатын талаптарды бекіту болып табылады. Бұл рейтингтік қызметті реттеудің үздік халықаралық тәжірибелеріне сәйкес келеді және рейтинг нәтижелеріне деген сенімділікті қалыптастыруға ықпал етеді.

Жалпы, ұсынылып отырған өзгерістер рейтингтік қызметке деген сенім деңгейін арттыруға, тұрақты және ашық реттеуші ортаны қалыптастыруға, сондай-ақ ұлттық заңнаманы қаржы нарығының қазіргі заманғы талаптарына сәйкес келтіруге бағытталған. Заң жобасы Қазақстан Республикасында рейтингтік қызметті одан әрі дамыту және қаржылық тұрақтылықты нығайту үшін қажетті құқықтық негіздерді қалайды.

Жоғарыда көрсетілген оң аспектілермен қатар, Заң жобасында қосымша талдау мен пысықтауды талап ететін жекелеген нормалар, оның ішінде олардың Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасымен келісілуі және ұсынылатын құқықтық реттеу тетіктерінің негізділігі бөлігінде қамтылады.

Заң жобасының ұсынылған нормаларын талдау кезінде мыналарды атап өткен жөн:

1. «Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар» Заң жобасының 1 - бабының 4) тармақшасында жария емес рейтингтің анықтамасы енгізіледі- *«кредиттік рейтинг агенттігі берген және адамдардың шектеусіз тобы үшін жария етілмеген рейтинг».*

Бұл ретте Заң жобасында жария емес рейтинг беру жағдайларын, мақсаттарын немесе негіздерін, сондай-ақ оны пайдалану шарттарын белгілейтін нормалар жоқ. Мұндай ережелердің болмауы құқықтық белгісіздікті тудырады, өйткені ол рейтингті жария етпестен қандай жағдайда беруге рұқсат етілетінін және оның қандай құқықтық салдарға әкеп соқтыратынын нақты анықтауға мүмкіндік бермейді.

Заңнаманың жүйелілігі тұрғысынан анықтаманы оның мазмұны мен қолданылу аясын кейіннен нормативтік тұрғыдан ашпастан енгізу заң жобасының ішкі келісімділігін бұзады. 1-бапта бекітілген ұғымдар нақты функционалды мазмұнға ие болуы керек және оларды қолдану тәртібін белгілейтін заңның басқа нормаларымен қисынды түрде байланысты болуы керек. Керісінше жағдайда, мұндай терминді қолдану құқық қолдану кезінде коллизиялар мен белгісіздікті тудыруы мүмкін.

Осыған байланысты заң жобасын жария емес рейтингтерді беру жағдайлары мен шарттарын, олардың құқықтық режимін және рұқсат етілген пайдалану салаларын айқындайтын ережелермен толықтыру не заң жобасы шеңберінде жеткілікті нормативтік толықтығы жоқ деген ұғымды алып тастау қажет секілді.

2. «Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар» Заң жобасының 1-бабында 9) тармақшада қазақстандық рейтингтік агенттіктің анықтамасы осы мәртебені алуды агенттіктің құрылтайшылары қатарындағы Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің міндетті қатысуымен байланыстырады. Бұл тәсіл институционалды түрде шектеулі және іс жүзінде нарыққа кірудің қосымша өлшемшартын белгілейді.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің құрылтайшы ретінде міндетті түрде қатысуын заңда бекіту Қазақстан Республикасы Конституциясының 26-бабында кепілдік берілген кәсіпкерлік қызмет еркіндігін шектейді, өйткені ол

заңда белгіленген кәсіптік және ұйымдастырушылық талаптарға сәйкес келетін өзге де жеке құқық субъектілердің қазақстандық рейтинг агенттігін құру мүмкіндігін болдырмайды.

Сондай-ақ, бұл рейтингтік қызметтер нарығындағы бәсекелестік ортаны шектейді, мемлекет қатысатын агенттік үшін институционалдық артықшылықтар жасайды және бір мезгілде жеке отандық рейтингтік агенттіктердің дамуына кедергі келтіреді. Ұзақ мерзімді перспективада бұл жергілікті рейтинг сегментінің нақты монополиясына және талдамалық өнімдер мен әдістемелердің сапасы бойынша бәсекелестіктің төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Қазақстан Республикасы Ұлттық банкінің қазақстандық рейтингтік агенттікке міндетті қатысуы реттеуші мен нарыққа қатысушы функцияларының жанама араласуы ретінде қабылдануы мүмкін, бұл институционалдық бейтараптық және шаруашылық жүргізуші субъектілерді тең реттеу қағидаттарына толық мөлшерде сәйкес келмейді.

Жоғарыда көрсетілген ескертулерге байланысты осы тармақшаны мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: «9) қазақстандық рейтингтік агенттік - Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес акционерлік қоғамның ұйымдық-құқықтық нысанында құрылған және осы Заң мен құрылтай құжаттарына сәйкес рейтингтік қызметті жүзеге асыратын кредиттік рейтингтік агенттік».

Жаңа редакция артық және негізсіз шектеулерді жоюға, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылған барлық субъектілер үшін рейтингтік қызметтер нарығына тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге, сондай-ақ мемлекеттік реттеу мен қадағалаудың барлық қажетті талаптарын сақтай отырып, рейтингтік қызмет саласында бәсекелестік, ашық және орнықты ортаны қалыптастыруға бағытталған.

3. «Осы Заңда пайдаланылатын негізгі ұғымдар» Заң жобасының 1-бабының 16) тармақшасында рейтингтік қызмет ұғымы оның шеңберін болжамдарды тек кредиттік рейтингтерді дайындаумен, берумен, растаумен, қайта қараумен, кері қайтарып алумен шектейді. Мұндай шектеу бірқатар проблемаларды тудырады. Біріншіден, 15-баптағы Заң жобасы корпоративтік, егемендік, шарифат және тұрақты даму рейтингтерін қоса алғанда, рейтингтердің бірнеше түрін тікелей қарастырады, сондықтан тар анықтама заңнамалық мәтіннің келісімділігін бұзады және заң нормаларын қолдану кезінде заңи белгісіздікке әкелуі мүмкін. Екіншіден, ағымдағы анықтама рейтингтердің басқа түрлерін «рейтингтік қызмет» ұғымынан ресми түрде алып тастайды, дегенмен оларды беру және реттеу тәртібі кредиттік рейтингтік агенттіктерге жүктеледі және агенттіктің ішкі құжаттарымен бекітіледі, бұл реттеушінің құқықтық реттеуі мен бақылау функцияларында әлеуетті олқылықты тудырады. Үшіншіден, тар тұжырымдаманы кредиттік рейтинг агенттігінің өкілеттіктерін тек кредиттік ұпайлармен шектеу деп түсіндіруге болады, бұл заңның мақсатына қайшы келеді. Осыған байланысты 15-бапта көрсетілген рейтингтердің барлық түрлерін қамтитын редакция ұсынылады, бұл заңдық айқындылықты, Заң мәтінінің дәйектілігін

және «рейтингтік қызмет» ұғымы мен оны реттеу саласы арасындағы толық сәйкестікті қамтамасыз етеді.

Осыған байланысты 16-тармақшаны мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«16) рейтингтік қызмет – қолданылатын әдістемеге сәйкес ақпаратты талдау негізінде осы Заңның 15-бабында көрсетілген рейтингтерді және олар бойынша болжамдарды (бұдан әрі-рейтингтік іс-қимылдар) дайындауды, беруді, растауды, қайта қарауды, кері қайтаруды қамтитын кредиттік рейтингтік агенттіктер жүзеге асыратын кәсіби қызмет».*

4. Заң жобасының «Халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді тану тәртібі» 6-бабында 6-тармақ мынадай редакцияда жазылған: *«уәкілетті орган өтінішті алған күннен бастап алты ай ішінде халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді тану немесе танудан бас тарту туралы шешім қабылдайды».*

ҚР Әкімшілік рәсімдік процестік кодексі нормаларына сәйкес, егер заңдарда өзгеше көзделмесе, әкімшілік рәсімнің жалпы мерзімі 15 жұмыс күнінен аспауға тиіс. Құжаттарды қарапайым тексеру үшін алты ай мерзім белгілеу (ЭЫДҰ-да танудың болуы немесе капитал өлшемдеріне сәйкестігі) негізсіз мерзімді созу болып табылады және елеулі сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін тудырады.

Динамикалық қаржы нарығында мұндай мерзім жаңа ойыншылардың кіруіне кедергі болып табылады. Халықаралық агенттіктер (ЭЫДҰ) үшін рәсім барынша жеңілдетілген және хабарламалы болуға тиіс. Осыған байланысты өтініштерді қарау мерзімін 30 жұмыс күніне дейін қысқартуды ұсынамыз, бұл өтініш берушілердің құқықтарын бұзбай сапалы тексеру жүргізуге мүмкіндік береді.

Ұсынылған редакция: *«6. Уәкілетті орган өтінішті алған күннен бастап 30 жұмыс күні ішінде халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді тану немесе танудан бас тарту туралы шешім қабылдайды».*

5. Заң жобасының «Халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді тану тәртібі» 6-бабында 8-тармақ Заң жобасының талаптарына сәйкес келмеген жағдайда бұрын танылған халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктерді кері қайтарып алуды көздейді. Бұл іс жүзінде заңға кері күш береді және ол күшіне енгенге дейін танылған субъектілердің құқықтық жағдайының нашарлауына әкелуі мүмкін. Құқықтық айқындылық және заңды күту қағидаттарын сақтау мақсатыменен өтпелі ережелерді қарастырып, тану сәтінде қолданыста болған талаптарды бұзумен байланысты кері қайтарып алу негіздерін және жаңа заңмен енгізілген талаптарды саралаған жөн.

Жоғарыда көрсетілген ескертулерді ескерумен, осы тармақты мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«8. Осы Заң қолданысқа енгізілгенге дейін танылған халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктер белгіленген өтпелі кезеңде өз қызметін осы Заңның талаптарына сәйкес келтірілуін қамтамасыз етуге міндетті».*

Көрсетілген өтпелі кезең өткеннен кейін, сондай-ақ елеулі бұзушылықтар анықталған кезде анықталған бұзушылықтар жойылмаған жағдайда, уәкілетті орган осы Заңда және нормативтік құқықтық актілерде белгіленген тәртіппен осындай рейтингтік агенттіктерді тануды кері қайтарып алуды жүзеге асырады».

6. Заң жобасының 7-бабының 3-тармағында «сенімді» және «тексеруге жатады» бағалау санаттарын пайдалану уәкілетті органның лауазымды адамдары тарапынан құқықтық белгісіздік пен субъективті түсіндіру тәуекелін тудырады. Егер мемлекеттік реттеуші агенттіктің математикалық модельдерінің мазмұнды «сенімділігін» дербес бағалайтын болса, бұл сөзсіз жобаның 3-бабында белгіленген рейтингтік қызметке араласуға тыйым салу қағидатын бұзуға әкеледі. Мұндай коллизия рейтингтік бағалаудың тәуелсіздігіне нұқсан келтіреді, өйткені ол әдіснаманың сапасы үшін жауапкершілікті кәсіби қатысушыдан шенеунікке жүктейді.

Осыған байланысты мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«3. объективтілік және тәуелсіздік: шетелдік рейтингтік агенттік қолданатын әдіснама кредиттік рейтингке әсер ететін сандық және сапалық факторлардың сипаттамасын қамтуы тиіс, дефолттар туралы тарихи және (немесе) күтілетін деректер негізінде тексерілуге жатады, сондай-ақ рейтинг берілетін тұлғаның өзіне қабылдаған қаржылық міндеттемелерді орындау қабілетін айқындайтын барлық негізгі сандық және сапалық факторлардың егжей-тегжейлі сипаттамасын қамтиды, сондай-ақ олардың кредиттік рейтингтерге және кредиттік рейтингтер бойынша болжамдарды қамтиды».*

Ұсынылған түзету бақылаудың фокусын әдіснаманың мазмұнын субъективті бағалаудан агенттіктің өзінде сапаны басқару процестерінің болуын объективті тексеруге ауыстырады. Бұл реттеушінің әдіснаманың нақты нарықтық деректерге сәйкестігі үшін үнемі сыналатынына сенімділігін қамтамасыз ете отырып, агенттіктің аналитикалық пайымдауларының тәуелсіздігін сақтауға мүмкіндік береді.

7. Заң жобасының «Рейтинг берілетін тұлғалардың құқықтары мен міндеттері» 10-бабының 2-тармағы мынадай редакцияда ұсынылған: *«Рейтинг берілетін тұлға рейтингті жариялаудан бас тартуға құқылы. Жариялаудан бас тартқан жағдайда мұндай рейтинг жария емес болып табылады».*

Тармақта кейбір рейтингі бар тұлғалар үшін рейтингті ашу заңға немесе нормативтік актілерге сәйкес міндетті болуы мүмкін екендігі ескерілмеген. Жариялаудан бас тарту құқығы туралы тұжырым құқықтық белгісіздік пен ақпаратты ашудың міндетті талаптарына қайшы келуі мүмкін.

Осыған байланысты осы тармақты мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«Рейтинг берілетін тұлға, оны ашу заңда немесе нормативтік құқықтық актілерде көзделген жағдайларды қоспағанда, рейтингті жариялаудан бас тартуға құқылы. Рейтинг берілетін тұлға жариялаудан бас тартқан жағдайда мұндай рейтинг жария емес деп есептеледі».*

8. Заң жобасының «Қазақстандық рейтингтік агенттіктің акционерлеріне (құрылтайшыларына), капиталының мөлшері мен құрылымына (меншігіне) қойылатын талаптар» 11-бабының 2 және 3-тармақтарында қазақстандық рейтингтік агенттіктің жарғылық капиталы акцияларды тек ақшамен төлеу арқылы қалыптастырылатыны белгіленеді, бұл ретте халықаралық және шетелдік рейтингтік агенттіктер үшін акцияларды өзге мүлікпен төлеуге жол беріледі. Мұндай саралау қатысушылардың ұлттық тиесілілігі белгісі бойынша тікелей кемсітушілікті тудырады, бұл барлық азаматтардың заң

алдындағы теңдігі қағидатын және ұлттық немесе өзге де белгі бойынша құқықтарды шектеуге тыйым салуды бекітетін Қазақстан Республикасы Конституциясының 14-бабына қайшы келеді. Бұдан басқа, жарғылық капиталды тек қана ақшалай қаражатпен төлеу талабы қазақстандық қатысушылар үшін инвестициялау мүмкіндігін негізсіз шектейді, ресурстарды тарту икемділігін төмендетеді және заң бойынша бағаланған өзге нысандағы активтерді капиталға енгізу мүмкіндігі бар білікті отандық инвесторлардың қатысуына кедергі келтіруі мүмкін. Сонымен қатар, халықаралық және шетелдік агенттіктерге капиталды мүлікпен төлеуге рұқсат беру олар үшін қазақстандық қатысушылардан жасанды артықшылық туғызады, бұл рейтингтік қызметтер нарығында тең бәсекелестік қағидаттарын бұзады.

Баяндалған ескертулерге байланысты 2-тармақты мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«Қазақстандық рейтингтік агенттіктің жарғылық капиталы құрылтайшылардың акцияларын ақшамен және (немесе) Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес бағаланған өзге де мүлікпен төлеу арқылы қалыптастырылады».*

Бұл қазақстандық рейтингтік агенттіктердің барлық құрылтайшылары үшін жарғылық капиталды ақшамен де, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес бағаланған өзге мүлікпен де қалыптастыруға мүмкіндік беретін тең жағдайлар белгілейді. Мұндай редакция кемсітушілікті жояды, теңдіктің Конституциялық қағидатын сақтауды қамтамасыз етеді, отандық инвесторлардың мүмкіндіктерін кеңейтеді және рейтингтік қызметтер нарығында бәсекелестік ортаны дамытуға ықпал етеді.

9. Заң жобасының 12-бабының 4-тармағы мынадай редакцияда берілген: *«Осы баптың 3 - тармағының 1) – 3) тармақшаларында көрсетілген міндеттер, тәуелсіз директорларды қоспағанда, халықаралық немесе шетелдік рейтингтік агенттік атынан өкілдік ететін директорлар кеңесінің мүшелеріне - қазақстандық рейтингтік агенттік акционеріне жүктелуі мүмкін.».*

Бұл норма бақылаудың тәуелсіздігін әлсіретіп, ықтимал мүдделер қақтығысын тудыруы және рейтингтік қызметке деген сенімді төмендетуі мүмкін. Тәуелсіз директорлардың жауапкершілігін бұлыңғырлау және ішкі бақылаудың тиімділігін төмендету.

Акционерлердің өкілдері бақылауға немесе кеңес беруге қатыса алатынын, бірақ тәуелсіз директорлардың әдістемелерді, рейтингтерді және мүдделер қақтығысын басқару функцияларын алмастырмайтынын нақтылау ұсынылады. Осыған байланысты бұл норманы алып тастауды ұсынамыз.

10. Заң жобасының 13-бабының 4-тармағында *«кредиттік рейтингтік агенттіктің тек қана қауіпсіздік мәселелеріне, әкімшілік-шаруашылық мәселелеріне, ақпараттық технологиялар мәселелеріне жетекшілік ететін атқарушы органының мүшелері лауазымдарына кандидаттар үшін еңбек өтілінің болуы талап етілмейтіні...»* көрсетілген.

Мұндай тұжырым жеткіліксіз, өйткені еңбек өтілінің болмауы кәсіби құзыреттіліктің, IT-функцияны тиімді басқару қабілетінің болмау қаупін тудырады. Әкімшілік-шаруашылық немесе өзге де қамтамасыз ететін бағыттардан айырмашылығы, IT-сала құпия ақпарат пен әдіснамаларды қорғауды, ақпараттық жүйелердің тұрақтылығын және бизнес-процестердің

үздіксіздігін қамтамасыз етуді қоса алғанда, рейтингтік қызметтің сенімділігіне тікелей әсер етеді. Бейіндік тәжірибеге қойылатын талаптардың болмауы ресми түрде сәйкес келетін, бірақ іс жүзінде біліктілігі жоқ адамдарды тағайындау қаупін тудырады, бұл операциялық және технологиялық тәуекелдердің артуына әкелуі мүмкін.

Осыған байланысты ақпараттық технологиялар мәселелеріне жетекшілік ететін кандидаттар үшін ақпараттық технологиялар, ақпараттық қауіпсіздік немесе АТ жүйелерін басқару саласында кәсіби жұмыс тәжірибесінің болуы туралы талапты белгілей отырып, норманы нақтылау орынды болып көрінеді, бұл құқықтық сенімділікті, корпоративтік басқарудың тиісті сапасын және кредиттік рейтингтік агенттіктер қызметінің тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

11. Заң жобасының «Рейтинг беру әдіснамалары» 16-бабының 2-тармағы мынадай редакцияда жазылған: *«Қолданылатын әдіснамада кредиттік рейтингтік агенттіктің ішкі құжаттарында көзделген рейтинг немесе рейтинг бойынша болжамның бұрмалануына алып келуі мүмкін рейтинг берілетін тұлғаның бейіні мен ерекшеліктері нақты жеткіліксіз көлемде есепке алынатын жағдайларды қоспағанда, кредиттік рейтингтік агенттігінің қолданылатын әдіснамадан ашақ кетуге құқығы жоқ».*

Кредиттік рейтинг агенттігіне «рейтингке ие тұлғаның бейіні мен ерекшеліктерін ескермейді» деген негізде қолданылатын әдіснамадан шегінуге мүмкіндік беретін норманың бастапқы тұжырымы тұжырымдамалық тұрғыдан қауіпті шешім болып табылады.

Біріншіден, «бағаланатын тұлғаның бейіні мен ерекшеліктері» санаты субъективті болып табылады, бұл рейтинг комитеті немесе агенттік басшылығы үшін кең дискреция туғызады. Бұл рейтинг бағасын объективті критерийлерге емес, ішкі мүдделерге байланысты өзгертуге мүмкіндік береді, бұл рейтингтің салыстырмалылығы мен инвесторлардың сеніміне нұқсан келтіреді.

Екіншіден, «әдіснамадан бас тартуға» формальды мүмкіндік беру іс жүзінде манипуляцияларға және рейтингтерді жосықсыз иеленуге мүмкіндік береді.

Демек, тиісті тәжірибе әдіснамадан жеке ауытқулардан емес, бағаланатын тұлғаның бейіні мен ерекшеліктерін ескеретін және бұл ретте нарықтың барлық қатысушылары үшін ашық және салыстырмалы болып қалатын әдіснаманы ресми түзетуді бастаудан тұрады.

Жоғарыда көрсетілген негіздемелерге байланысты норманы мынадай редакцияда жазуды ұсынамыз: *«2.Кредиттік рейтингтік агенттіктің қолданылатын әдіснамадан шегінуге құқығы жоқ. Қолданылатын әдіснама рейтингіленетін тұлғаның бейіні мен ерекшеліктерін ескермеген жағдайларда кредиттік рейтинг агенттігі осы Заңда және ішкі құжаттарда белгіленген тәртіппен әдіснамаға өзгерістер енгізуге бастамашылық жасауға міндетті».*

12. Заң жобасының «Мүдделер қақтығыстарын басқаруға қойылатын жалпы талаптар» 19-бабының 6-тармағында: *«Кредиттік рейтингтік агенттікке мыналарды:...өзге де кәсіби, ғылыми және техникалық қызметті, оның ішінде кәсіби талдамалық қызметтерді».*

Алайда, «консультация беру» (рейтингті қалай жақсартуға болады) мен «талдамалық қызмет» (нарықты талдау) арасындағы шекара өте бұлыңғыр. Кредиттік рейтингтік агенттіктер мұны өз клиенттеріне жасырын консультация беру үшін қолдана алады, бұл рейтинг саласындағы сыбайлас жемқорлыққа тікелей әкеледі.

Осыған байланысты мына редакцияда ұсынылады: *«өзге де кәсіби, ғылыми және техникалық қызметтерді, бұл ретте олар нақты рейтингтерге ықпал етпейтін шарттарда, талдамалық қызметтерді қоса алғанда;».*

13. Заң жобасының «Қазақстан Республикасының кредиттік рейтингтік агенттіктер туралы заңнама талаптарын бұзғаны үшін жауаптылық» 29-бабы келесідей жазылған: *«Кредиттік рейтингтік агенттік осы Заңның талаптарын сақтамағаны үшін Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жауаптылықта болады.».*

Ұсынылған редакция Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жауапкершілікке жалпы сілтемені ғана қамтиды, бұл агенттіктің рейтинг пайдаланушыларына залал келтірген іс-әрекеттер үшін азаматтық-құқықтық жауаптылықта болуы мүмкін екенін анық көруге мүмкіндік бермейді. Рейтингті жосықсыз беру немесе оны дайындау кезіндегі немқұрайлылық инвесторлардың елеулі қаржылық шығындарына әкеп соғуы мүмкін, сондықтан мұндай жағдайларда агенттіктің жауапкершілігі Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексіне және осы Заңға сәйкес орын алады деген қағиданы бекіту қажет. Нақтылау реттеудің ашықтығын арттырады, агенттіктің жосықсыз іс-қимылдары салдарының болжамдылығын қамтамасыз етеді және Азаматтық кодекстің қолданыстағы ережелерін бұзбай және агенттіктерге артық реттеуші жүктеме жасамай, рейтингтерді пайдаланушылардың құқықтарын қорғауды нығайтады. Мұндай редакция кредиттік рейтингтік агенттіктерге деген сенімді қалыптастыруға және Қазақстан Республикасында рейтингтік қызметтердің ашық және бәсекелестік нарығын дамытуға ықпал етеді.

Осыған байланысты бапты мынадай мазмұндағы тармақпен толықтыруды ұсынамыз: *«Кредиттік рейтингтік агенттік рейтингті жосықсыз беруден келтірілген залалдар үшін жауапкершілікті қоса алғанда, Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жауаптылықта болады.».*